

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti obchodní společnosti **KERAIN, a. s.**, sídlem Žatecká 1899/25, Most, zastoupené JUDr. Jiřím Fílou, advokátem, sídlem Závodní 391/96C, Karlovy Vary, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2020 č. j. 28 Cdo 1195/2020-213, rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. prosince 2019 č. j. 95 Co 88/2019-164 a rozsudku Okresního soudu v Mostě ze dne 31. ledna 2019 č. j. 39 C 9/2015-135, spojené s návrhem na odložení vykonatelnosti napadených rozsudků, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Ústí nad Labem a Okresního soudu v Mostě**, jako účastníků řízení, a 1) evidované právnické osoby **Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou**, sídlem Platněrská 191/4, Praha 1 – Staré Město, a 2) **České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových**, sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, Praha 2 – Nové Město, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost a s ní spojený návrh se zamítají.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi bylo porušeno její ústavně zaručené právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), resp. právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny, resp. podle čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.
2. První vedlejší účastník řízení (žalobce) se žalobou podanou podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění pozdějších předpisů, domáhal určení vlastnictví pozemku blíže specifikovaného v žalobě (dále jen „předmětný pozemek“).
3. Okresní soud v Mostě (dále jen „okresní soud“) rozsudkem ze dne 31. 1. 2019 č. j. 39 C 9/2015-135 ve výroku I. určil, že Česká republika (druhá vedlejší účastnice řízení, která v řízení vystupovala jako druhá žalovaná) je vlastníkem předmětného pozemku. Výroky II., III. a IV. rozhodl o nákladech řízení. Pro posouzení věci není třeba rekapitulovat všechna v řízení učiněná skutková zjištění (ta se ostatně podávají

z odůvodnění napadených rozhodnutí). Pro základní orientaci Ústavní soud nicméně zopakuje následující skutkový stav: Předmětný pozemek vznikl z vícera různých sousedících pozemků, které byly historickým majetkem právního předchůdce prvního vedlejšího účastníka řízení a na stát přešly bez náhrady rozhodnutím Okresního národního výboru v Mostě ze dne 4. 1. 1954 podle § 1 odst. 3 zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě). Podle rozhodnutí Okresního národního výboru v Mostě ze dne 8. 12. 1961 k němu bylo vloženo vlastnické právo pro Československý stát – Severočeský hnědouhelný revír, důl Maxim Gorkij, n. p. v Braněnech. Hospodářskou smlouvou ze dne 1. 11. 1986 došlo k převodu správy národního majetku na Severočeské keramické závody Most, s. p. Rozhodnutím Ministerstva průmyslu a obchodu ze dne 11. 11. 1993 č. 939/1993 byla část majetku státního podniku podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 92/1991 Sb.“), vyjmuta a převedena na Fond národního majetku České republiky na základě schváleného privatizačního projektu rozhodnutím Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci ze dne 6. 10. 1993. Fondem národního majetku byla založena obchodní společnost Keramost, a. s., přičemž součástí privatizačního projektu byl mimo jiné i předmětný pozemek. Členy představenstva obchodní společnosti Keramost, a. s. byli jmenováni mimo jiných i Elvíra Šlapáková a Ing. Jiří Fíla. Vlastníkem předmětného pozemku byla zapsána obchodní společnost Keramost, a. s. a posléze stěžovatelka (první žalovaná). Nabývacím titulem k předmětnému pozemku se u stěžovatelky stalo prohlášení vkladatele o vkladu do základního jmění právnické osoby. Za převodce podepsal uvedenou listinu předseda představenstva Ing. Václav Hajšman a za stěžovatelku předsedkyně představenstva Ing. Petra Sýkorová. S ohledem na argumentaci stěžovatelky obsaženou v ústavní stížnosti zejména ohledně existence dobré víry (viz níže) je pak třeba vyzdvihnout zejména následující skutková zjištění: Ing. Jiří Fíla působil v Severočeských keramických závodech Most, s. p., v období od 8. 5. 1991 do 11. 9. 1992 na pozici zástupce ředitele a od roku 1992 ve funkci ředitele, přičemž zpracovával privatizační projekt tohoto státního podniku. Po založení obchodní společnosti Keramost, a. s. byl v letech 1998 – 2014 členem jejího představenstva (ať již v pozici jeho předsedy, místopředsedy či řadového člena). V letech 2012 až 2014 byl Ing. Jiří Fíla členem dozorčí rady stěžovatelky. Ohledně Elvíry Šlapákové bylo zjištěno, že v Severočeských keramických závodech, s. p. pracovala od roku 1959 v různých funkcích a v době jeho privatizace vykonávala funkci prokuristky a byla zástupkyní ředitele podniku. Po privatizaci se stala ředitelkou zbytkového podniku (mezi lety 1994 a 1997). Souběžně byla i prokuristkou anebo finanční ředitelkou obchodní společnosti Keramost, a. s. a mezi lety 1994 až 2009 byla členkou představenstva této společnosti. Na základě uvedených skutkových zjištění dospěl okresní soud k závěru, že v důsledku personálního propojení jednotlivých subjektů spojených zejména osobami Ing. Jiřího Fíly a Elvíry Šlapákové, které se podílely na privatizačním projektu a které měly mít vědomost o majetku, se kterým tyto subjekty hospodaří a u něhož prováděly v době privatizace lustraci, nelze dovozovat na straně stěžovatelky existenci dobré víry. Ze stejného důvodu (absence dobré víry) nebylo možno uvažovat ani o vydržení předmětného pozemku. K tomu okresní soud ještě doplnil, že úkony ke zjištění historického vlastnictví majetku bylo v době rozhodné možno učinit a pokud na to nestačily kapacity podniku (Severočeských keramických závodů Most, s. p.), mohlo tak být učiněno prostřednictvím specializované firmy.

4. K odvolání stěžovatelky a druhé vedlejší účastnice řízení Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) rozsudkem ze dne 11. 12. 2019 č. j. 95 Co 88/2019-164

rozhodnutí okresního soudu potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Krajský soud shodně s okresním soudem dovedl, že první vedlejší účastník řízení je oprávněnou osobou podle § 3 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, neboť jeho právní předchůdce utrpěl v rozhodné době majetkovou újmu podle § 5 písm. a) citovaného zákona, a že pasivně legitimovaným subjektem (vedle stěžovatelky) je Česká republika. K tomu uvedl, že předmětný pozemek tvořil v minulosti součást majetku určeného pro hospodaření státního podniku, byl ve vlastnictví státu a nesloužil k zemědělskému využití půdy. Vzhledem k tomu, že původní pozemky vlastněné právním předchůdcem prvního vedlejšího účastníka řízení byly zahrnuty do privatizačního projektu podle zákona č. 92/1991 Sb., neboť tvořily součást podnikového areálu, vycházel krajský soud (na rozdíl od okresního soudu) z posouzení porušení zákazu převodu uvedeného v blokačním ustanovení § 3 tohoto zákona, které vedlo k neplatnosti převodu předmětného pozemku podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění platném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), aniž by se zabýval otázkou, zda lze předmětný pozemek charakterizovat jako zemědělský pro posouzení otázky porušení blokačního § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon o půdě“). Krajský soud vyslovil právní názor, že není podstatné, z jakého důvodu došlo k zahrnutí předmětného pozemku do privatizačního projektu (tedy proč nebyly zkoumány nabývací tituly k původním pozemkům), dále že vedení státního podniku (Severočeské keramické závody Most, s. p.), které privatizační projekt připravovalo, mělo věnovat potřebnou péči posouzení původu majetku a konečně, že vlastnické právo ze státu nemohlo pro porušení § 3 zákona č. 92/1991 Sb. na zřizovanou právnickou osobu přejít a ta je pak nemohla převést na jinou osobu (tedy ve finále na stěžovatelku). V důsledku absolutní neplatnosti převodu vlastnického práva předmětného pozemku do vlastnictví právní předchůdkyně stěžovatelky proto zůstal jejich vlastníkem stát. Namítaly-li stěžovatelka a druhá vedlejší účastnice řízení s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2017 sp. zn. 28 Cdo 5374/2016 a na náleží Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018 sp. zn. II. ÚS 2640/17 (N 98/89 SbNU 467; rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), že v dané věci jsou dány mimořádné okolnosti pro zamítnutí žaloby spočívající jednak v dobré víře stěžovatelky při nabytí předmětného pozemku, jednak v závažné újmě, která jí vydáním předmětného pozemku vznikne, poukázal krajský soud (s odvoláním na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4554/2015) na zjištěnou skutečnost, že státní podnik a nově vzniklá obchodní společnost Keramost, a. s. (právní předchůdkyně stěžovatelky), byly navzájem personálně propojeny osobami, které byly obeznámeny s privatizačním projektem nebo byly odpovědné za jeho přípravu. Dále bylo personální propojení zjištěno i mezi právní předchůdkyní stěžovatelky a samotnou stěžovatelkou. Nebylo přitom podstatné, zda tyto osoby tvořily většinu při rozhodování o nabytí nemovitého majetku, nýbrž to, že osoby znalé privatizačního projektu byly členy statutárního orgánu nabyvatele. Bylo by tak v rozporu s účelem zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi dovozovat dobrou víru při následném protiprávním nakládání s majetkem blokováným zákonným ustanovením za situace, kdy okolnosti nasvědčovaly plné informovanosti osob personálně propojujících zúčastněné právnické osoby o původu dotčeného majetku. Bylo-li dále v řízení zjištěno, že předmětný pozemek je součástí dobývacího prostoru, pak sama tato skutečnost nenasvědčuje vzniku závažné újmy stěžovatelky, když pozemek nebyl součástí uzavřeného areálu, a nebylo ani tvrzeno, že by jeho vydání znemožňovalo nebo závažně narušovalo hospodářskou činnost stěžovatelky. Přílehlavou neshledal krajský soud ani námitku druhé vedlejší účastnice řízení vycházející z právního názoru

vysloveného Nejvyšším soudem v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 4000/2018, zda i v případě vyhovění žalobě by bylo možné pozemek prvnímu vedlejšímu účastníkovi řízení vydat s ohledem na § 7 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, tedy zda funkčně souvisí s jiným jeho majetkem, protože před okresním soudem nebyla žádná relevantní tvrzení v tomto směru uplatněna, a krajský soud se touto námitkou s ohledem na zásadu neúplné apelace tudíž nemohl zabývat. Dále krajský soud přisvědčil okresnímu soudu v jeho závěru, že v dané věci nebyly splněny předpoklady pro nabytí vlastnického práva k předmětným pozemkům stěžovatelkou vydržením (§ 130 odst. 1 a § 134 obč. zák.), neboť smlouva o převodu mezi státním podnikem Severočeské keramické závody Most, s. p. na obchodní společnost Keramost, a. s. a následně smlouva mezi touto společností a stěžovatelkou, které vedly k převodu vlastnického práva k předmětnému pozemku, byly shledány absolutně neplatnými, a nebylo zjištěno, že by k převodu předmětného pozemku na právní předchůdkyni stěžovatelky ani následně na stěžovatelku došlo v dobré víře. Krajský soud svůj závěr o absenci dobré víry postavil na tom, že některým členům statutárních orgánů muselo být známo, že právnické osoby, v nichž vykonávali své funkce, nejsou vlastníky předmětného pozemku, a zvláště pak, že převod vlastnického práva byl v rozporu se zákonem. Ne všichni členové představenstva sice mohli o těchto skutečnostech vědět, nicméně zmiňovaní členové statutárních orgánů (zejména Elvíra Šlapáková a Ing. Jiří Fíla) měli nebo alespoň mohli mít z titulu svých funkcí povědomí o blokačních paragrafech vztahujících se na předmětný pozemek.

5. Následné dovolání stěžovatelky a druhé vedlejší účastnice řízení Nejvyšší soud usnesením ze dne 27. 5. 2020 č. j. 28 Cdo 1195/2020-213 odmítl, jelikož je neshledal přípustnými, neboť relevantní otázky hmotného práva, na jejichž řešení záviselo rozhodnutí krajského soudu, byly vyřešeny v souladu se závěry ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a nebyly dány důvody k jejich jinému posouzení. Samotná stěžovatelka předložila k řešení celkem 5 otázek. Na řešení části otázek [otázky 1), 2) a 3)] rozhodnutí krajského soudu vůbec nezáviselo, protože přípustnost dovolání nemohly založit. Zbývající otázky [otázky 4) a 5)], zda odnětí vlastnického práva k nemovitostem, které jsou součástí dobývacího prostoru, vlastníkovi těchto nemovitostí, který podniká v oblasti hornické a těžební činnosti, může představovat závažnou újmu, a to bez zjišťování dalších relevantních a konkrétních skutečností v řízení podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, rovněž nemohly založit přípustnost dovolání, a to již jen z toho důvodu, že stěžovatelka podle výpisu z obchodního rejstříku od svého vzniku do současnosti nepodniká v oblasti hornické a těžební činnosti. Nejvyšší soud se rovněž vyjádřil i k otázkám, které nastolila druhá vedlejší účastnice řízení. Zde mj. jiné konstatoval, že otázka, v jakém rozsahu se dotčení členové statutárního orgánu přejímající akciové společnosti na zpracování privatizačního projektu reálně podíleli, a zda se s jeho obsahem dostatečně seznámili, není z hlediska dobré víry (jež musí být dána se zřetelem ke všem okolnostem) zásadní, jelikož údaje uvedené v příslušných dokumentech (pozemkové knize, evidenci nemovitostí a v katastru nemovitostí) k původu předmětného pozemku musely vést k praktické jistotě o tom, že jde o majetek z privatizace vyloučený (postačí-li, že tato okolnost byla objektivně způsobila vyvolat pochybnost o původu tohoto majetku a jeho způsobilosti být předmětem privatizace). Nejvyšší soud připomenul i ty závěry judikaturní praxe své i Ústavního soudu, podle nichž je na restituční nároky nutno pohlížet jako na nároky primární, jejichž prosazení ospravedlňuje i zásah do již provedených majetkoprávních přesunů, a kdy jiný výklad by jednotlivá blokační ustanovení, chránící restituenty, činil zcela bezcennými (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 12. 1997

sp. zn. IV. ÚS 195/97, ze dne 9. 1. 2002 sp. zn. II. ÚS 6/01, ze dne 4. 4. 2012 sp. zn. I. ÚS 2758/10 nebo ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. I. ÚS 1703/09; dále srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2007 sp. zn. 28 Cdo 374/2007, ze dne 14. 10. 2009 sp. zn. 28 Cdo 720/2009, či ze dne 13. 6. 2017 sp. zn. 28 Cdo 1158/2016). Přijetí názoru, že zapojení státu do procesu majetkových převodů jiným osobám, včetně v dané věci posuzované privatizace podle zákona č. 92/1991 Sb., bez dalšího ospravedlňuje prolomení blokace dispozic s takovým historickým majetkem církví, by přitom – vzhledem k tomu, že nakládání s věcmi podléhajícími blokačním ustanovením (§ 3 zákona č. 92/1991 Sb. a § 29 zákona o půdě) bylo povětšinou nutně provázeno i jednáním státu (případně jiného subjektu veřejnoprávní povahy) – rovněž vedlo k naprostému vyprázdnění blokačních účinků daných ustanovení a popření jejich smyslu (k tomu přiměřeně srov. např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2016 sp. zn. 28 Cdo 4041/2015, či ze dne 3. 11. 2016 sp. zn. 28 Cdo 2497/2016, jež obstála i při meritorním přezkumu v rovině ústavněprávní – viz nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2017 sp. zn. III. ÚS 1862/16 a ze dne 22. 6. 2017 sp. zn. I. ÚS 349/17).

II.

Argumentace stěžovatelky

6. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá porušení svých shora uvedených ústavně zaručených práv. Nejprve popisuje skutkové okolnosti sporu, průběh dosavadního řízení a obsah napadených rozhodnutí. Obecným soudům vytýká, že neuvážily kolizi dvou vlastnických práv a rovněž se nezabývaly legitimním očekáváním stěžovatelky ve správnost jednání státu v privatizaci. Zpochybňuje závěry obecných soudů o nedostatku dobré víry v oprávněnost držby předmětných pozemků. Poukazuje přitom na to, že v rámci velké privatizace šlo o převody značného množství pozemků a nebylo v silách členů statutárních či řídicích orgánů, kteří se ostatně ani na tvorbě privatizačního projektu přímo nepodíleli, aby mohli objektivně zkontrolovat každou jednotlivou nemovitost z důvodu případné existence její blokace. Nadto ani v katastru nemovitostí nebyla zapsána poznámka spornosti či jiná poznámka, z níž by se dalo dovozovat, že předmětné pozemky nelze převést. Dále soudům vytýká, že provedly extenzivní výklad zásady „neznalost zákona neomlouvá“. Podle stěžovatelky nelze totiž vytýkat statutárnímu orgánu právnické osoby neznalost blokačního paragrafu. Ohledně nutnosti zkoumání dobré víry a možnosti vydržení předmětných pozemků v širších souvislostech připomíná stěžovatelka opakovaně závěry vyplývající z nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2020 sp. zn. III. ÚS 2707/18. Obecné soudy postupovaly libovolně, posuzovaly-li dobrou víru izolovaně od jiných skutečností. Objektivní hodnocení dobré víry nemůže ústit v mechanický příklon k téměř vždy možné přítomnosti teoretických pochybností o způsobilosti majetku být předmětem privatizace. Konečně zpochybňuje tvrzení krajského soudu, že by stěžovatelce nevznikla závažná újma v případě odnětí vlastnického práva k předmětným pozemkům. Zde podotýká, že předmětné pozemky jsou součástí dobývacího prostoru, což subjektu, který působí v oblasti horní a těžební činnosti může způsobit značnou újmu. Závěrem poukazuje na složitost velké privatizace s tím, že na obecné zásady jinak ovládající civilní právo je třeba právě z důvodu komplikovanosti privatizace nahlížet shovívavěji.

7. Stěžovatelka současně Ústavnímu soudu navrhla, aby podle § 79 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon

o Ústavním soudu“), odložil vykonatelnost napadených rozhodnutí, neboť předmětné pozemky nutně potřebuje pro výkon své podnikatelské činnosti.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

8. Ústavní zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a vedlejší účastnici řízení a od okresního soudu si vyžádal příslušný spis (39 C 9/2015).

9. Nejvyšší soud ve vyjádření zcela odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

10. Krajský soud rovněž odkázal na právní a skutkové závěry obsažené v napadeném rozsudku s tím, že ústavní stížnost považuje za nedůvodnou.

11. Také okresní soud neměl potřebu se k ústavní stížnosti blíže vyjádřit a pouze odkázal na svůj rozsudek.

12. První vedlejší účastník řízení nesouhlasí s námitkami stěžovatelky, které navíc považuje za nejasně formulované. Poukazuje na zásadu *ex favore restitutionis*, která i ve světle poslední judikatury Ústavního soudu (viz náleze ze dne 25. 1. 2021 sp. zn. II. ÚS 1920/20) má v restitučních sporech prioritní místo. Tento náleze vysvětluje i vztah mezi zásadou *ex favore restitutionis* a proporcionalitou. Rovněž poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2020 sp. zn. 28 Cdo 3377/2020, podle něhož argumentace nabyvatele o jeho dobré víře při nabytí vlastnického práva k předmětným pozemkům od státu a důvěra v řádnou činnost jeho institucí při zjišťování, zda předmětné pozemky nejsou historickým církevním majetkem, nepatří k okolnostem odůvodňujícím suspendaci účinků blokačního ustanovení. Rovněž je nesprávná úvaha stěžovatelky, že první vedlejší účastník řízení nabývá vlastnické právo nově. Stejně tak nemůže obstát argument, že osoby účastníci se jednání o privatizaci neměly povinnost znát blokační ustanovení. Taktéž tvrzení, že privatizace se týkala velkého majetku a podílely se na ní desítky osob a různé organizace jde spíše k tíži stěžovatelky, než k její obraně. S ohledem na provedené důkazy je pak nepřiléhavá argumentace stěžovatelky, že Ing. Jiří Fíla nemohl mít povědomost o původu majetku. Toto tvrzení je navíc v rozporu se samotnou výpovědí Ing. Jiřího Fíly, který jako svědek prohlásil, že povinností osob podílejících na privatizaci bylo majetek prolustrovat a zjistit nabývací titul. První vedlejší účastník řízení se závěrem věnuje způsobu privatizace. Připouští, že privatizace Severočeských keramických závodů Most, s. p. proběhla za součinnosti státu, avšak podle podkladů připravených mj. právě Ing. Jiřím Fílou.

13. Ústavní soud zaslal vyjádření stěžovatelce k replice, ta však na ně nikterak nereagovala.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž byla vydána soudní rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu

projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je rovněž přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Ústavní soud předesílá, že není součástí soustavy soudů [čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)] a nepřísluší mu oprávnění vykonávat dozor nad rozhodovací činností obecných soudů. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele.

16. Stěžovatelka brojí proti rozhodnutím, jimiž bylo určeno vlastnictví České republiky k předmětnému pozemku. Zpochybňuje přitom závěry obecných soudů ohledně neexistence dobré víry její právní předchůdkyně (Keramost, a. s.) i jí samotné, a to zejména s poukazem na okolnosti provázející privatizaci majetku (množství převáděného majetku a reálná nemožnost statutárních orgánů, či osob podílejících se na privatizaci, provádět kontrolu veškerého majetku s ohledem na jeho možnou blokaci).

17. Ústavní soud si je vědom, že privatizační předpisy z počátku 90. let 20. století ctily princip přednosti restitučních nároků oprávněných osob. Legitimní očekávání původního vlastníka na vypořádání jeho historického majetku bylo uznáno ústavně chráněnou hodnotou, přičemž nástrojem její ochrany se stala právě tzv. blokační ustanovení vylučující – za stanovených podmínek – majetkové převody z titulu předmětu privatizace (srov. § 3 zákona č. 92/1991 Sb. nebo § 29 zákona o půdě) a ve vztahu k historickému majetku církví pak, se značným prodlením, které nemá jít k tíži oprávněných osob, speciální úprava majetkového vyrovnání (srov. blokační ustanovení § 13 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, jakož i ustanovení procesní – viz § 18 téhož zákona). Tento princip osvědčil i Ústavní soud svojí judikaturou [viz např. náleží sp. zn. ze dne 21. 6. 2017 sp. zn. III. ÚS 1862/16 (N 108/85 SbNU 767) nebo usnesení ze dne 2. 10. 2018 sp. zn. II. ÚS 1953/18].

18. Ústavní soud v nálezu ze dne 22. 6. 2017 sp. zn. I. ÚS 349/17 (N 109/85 SbNU 781) mj. konstatoval: *„Závěr, že rozpor převodu majetku s § 29 zákona o půdě (tzv. blokační paragraf) způsobuje jeho absolutní neplatnost, je plně ústavně konformní, církevní právnické osoby totiž mají zákonem založené legitimní očekávání na vypořádání jejich historického majetku ... Spravedlivým řešením takovéto situace je tedy nastolení původního stavu před provedením převodu majetku v rozporu s tzv. blokačním paragrafem, které umožní splnit legitimní očekávání na vypořádání historického církevního majetku. Okolnosti věci by musely být skutečně mimořádné, aby ospravedlnily kasační zásah Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelových práv, a to tím spíše, že stěžovateli jako předchozímu vlastníku zůstává vůči státu majetkový nárok na uspokojení jeho práva ať už vydáním jiného pozemku či finančním ekvivalentem.“* Byť se citovaný náleží týkal porušení blokačního paragrafu podle zákona o půdě, lze jeho závěry vztáhnout i na nyní posuzovanou věc.

19. Prolomení blokace majetku, který byl nebo mohl být dotčen restitucí, je tedy

připuštěno jen za okolností vsutku mimořádné povahy, jejichž absence znamená absolutní neplatnost samotného majetkového převodu (podle § 39 obč. zák.), jakož i případných dalších majetkových dispozic (viz zásada *nemo plus iuris transfere potest quam ipse habet*). Možnost preference vlastnického práva nabyvatele převedeného majetku, popř. prolomení blokace z důvodu vydržení, Ústavní soud připustil v abstraktní rovině a jen zcela ve výjimečném případě. Opakovaně však uvádí, že pouhá dobrá víra nabyvatele nepostačuje, když nad rámec dobré víry musí být taková výjimka odůvodněna „zcela mimořádnými okolnostmi konkrétního případu“.

20. V nyní posuzované věci nejenže nebyly žádné mimořádné okolnosti ospravedlňující prolomení blokace církevního majetku prokazatelně zjištěny, ale soudy navíc ani neshledaly, že by stěžovatelka, resp. její právní předchůdci, byli při nabývání privatizovaného majetku v dobré víře. Právě absence mimořádných okolností i dobré víry představuje zásadní rozdíl oproti závěrům obsaženým v nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 (zejména bod 65), na který stěžovatelka opakovaně poukazovala, a v něm odkazovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 2640/17, ukládajícím povinnost soudu zkoumat jejich přítomnost, a proto i výsledek posouzení je ve stávající věci odlišný. Závěr obecných soudů, že Ing. Jiří Fíla (ale i Elvíra Šlapáková) byly právě těmi osobami, které měly mít z pozice své funkce i mnohaletého působení v Severočeských keramických závodech Most, s. p. a nástupnické organizaci (Keramost, a. s.) a v případě Ing. Jiřího Fíly i u stěžovatelky, největší povědomí o převáděném majetku, pročež nelze přisvědčit tvrzení o existenci dobré víry na straně stěžovatelky, vyplynul z provedených důkazů. Ostatně i sám Ing. Jiří Fíla v pozici svědka potvrdil, že byla prováděna lustrace majetku (včetně předmětného pozemku) a bylo mu známo, že některé pozemky byly blokovány (viz č. l. 89 a 90 vyžádaného spisu), byť nevěděl z jakého důvodu. Za mimořádné okolnosti pak nelze považovat stěžovatelčino tvrzení ohledně množství nemovitostí, které byly předmětem privatizace, a z toho plynoucí faktickou nemožnost jejich důsledného prověření s ohledem na jejich možnou blokaci. Z provedeného dokazování vyplynulo (např. výpověď Elvíry Šlapákové na č. l. 90 a 91 vyžádaného spisu), že na přípravě privatizačního projektu se podílelo více osob, přičemž na samotnou lustraci majetku byl vyčleněn odpovědný pracovník, který potřebné informace získával z katastru nemovitostí. Je tedy zjevné, že zjišťování původu převáděného majetku bylo (mělo) být dostatečně personálně zajištěno. Ústavní soud tedy nesdílí námitku stěžovatelky, že nebylo v silách členů statutárních či řídicích orgánů, aby mohli objektivně zkontrolovat každou jednotlivou nemovitost z důvodu případné existence její blokace.

21. Co se týče dobré víry stěžovatelky (resp. její právní předchůdkyně), je zjevné, že se jí obecné soudy podrobně zabývaly, přičemž učinily jednoznačný závěr o její neexistenci vycházející i z toho, že údaje k původu předmětného pozemku uvedené v příslušných dokumentech (pozemkové knize, evidenci nemovitostí a v katastru nemovitostí) musely vést k praktické jistotě o tom, že jde o majetek z privatizace vyloučený. S ohledem na personální propojení zpracovatelů privatizačního projektu se členy statutárních či řídicích orgánů nabyvatelky předmětného pozemku a jejího nástupce, tedy stěžovatelky, pak nemohla být shledána existence dobré víry ani u stěžovatelky jako nutná podmínka pro vydržení pozemku. Vzhledem k výše uvedenému (neexistenci dobré víry ani žádných mimořádných okolností) je namísto odmítnout tvrzení stěžovatelky o jejím legitimním očekávání ve správnost jednání státu v privatizaci. Postup obecných soudů je třeba označit naopak jako ústavně konformní a v podrobnostech lze odkázat na odůvodnění napadených rozhodnutí. K tomu Ústavní soud ještě podotýká, že jakkoliv je matoucí úvaha okresního soudu ohledně neplatnosti smluv vedoucích k převodu majetku (smlouva mezi Severočeskými keramickými závody

Most a obchodní společností Keramost, a. s. a následně mezi touto společností a stěžovatelkou), kterou převzal i krajský soud, nic to nemění na závěru, že podstatnou pro vyhovění žalobě byla absence dobré víry na straně stěžovatelky, resp. i její právní předchůdkyně.

22. Konečně námitku, že stěžovatelce, jakožto subjektu, který působí v oblasti horní a těžební činnosti, vzniká závažná újma, neboť předmětný pozemek je součástí dobývacího prostoru, vypořádal Nejvyšší soud konstatováním, že tomu tak být nemůže, neboť stěžovatelka podle výpisu z obchodního rejstříku od svého vzniku do současnosti nepodniká v oblasti hornické a těžební činnosti.

23. Vzhledem k tomu, že III. senát Ústavního soudu při rozhodování nynější věci nedospěl podle § 43 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 19 odst. 2 zákona o Ústavním soudu k jednomyslnému závěru, nezbylo než ústavní stížnost zamítnout v celém rozsahu podle § 82 odst. 1 téhož zákona.

24. K návrhu stěžovatelky na odložení vykonatelnosti napadených rozhodnutí Ústavní soud v souladu se svou ustálenou judikaturou konstatuje, že je-li ústavní stížnost v dané věci zamítnuta, musí se toto rozhodnutí promítnout i do akcesorického návrhu vzneseného podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu; ten tak sdílí právní osud ústavní stížnosti.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. června 2021

Radovan Suchánek v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Monika Zbořilová

Odlíšné stanovisko soudce Radovana Suchánka k nálezu sp. zn. III. ÚS 2269/20

Nesouhlasím s výrokem ani s odůvodněním nálezu, pročez k němu zaujímám podle § 22 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), odlíšné stanovisko:

Předně se nemohu ztotožnit s rozhodnutím většiny III. senátu proto, že nerespektuje právní názor obsažený v nálezu ze dne 15. 6. 2020 sp. zn. III. ÚS 2707/18 ani jeho východiska obsažená zejména v nálezech ze dne 31. 5. 2011 sp. zn. I. ÚS 2216/09 (N 103/61 SbNU 551) a ze dne 22. 5. 2018 sp. zn. II. ÚS 2640/17 (N 98/89 SbNU 467). Podle tohoto právního názoru nelze při hodnocení dobré víry v oprávněnost držby majetku nabytého v privatizaci ztratit ze zřetele z principu demokratického právního státu plynoucí důvěru jednotlivce ve správnost aktů orgánů státu, zejména s ohledem na reálný průběh privatizací velkého rozsahu a jejich personální i organizační roztržitost. Vychází-li soud z informací obsažených v privatizačním projektu, musí je v intencích ústavně zaručeného práva na soudní ochranu pečlivě hodnotit. Závěry o absenci dobré víry v platnost přechodu privatizovaného majetku a o jeho vydržení nelze opřít toliko o nutnost objektivního hodnocení dobré víry. Z posuzování přítomnosti dobré víry jako subjektivní kategorie nejsou vyloučeny individuální okolnosti privatizace. Objektivní hodnocení dobré víry nemůže ústit v „mechanický“ příklon k téměř vždy možné přítomnosti teoretických pochybností o způsobilosti majetku být předmětem privatizace, v důsledku čehož by se dobrá víra držitele nepřipustně ocitla mimo ochranu ústavně zaručených základních práv a svobod. Otázka, zda příslušná vědomost měla a mohla být nabyta, nevyklučuje provedení důkazů a uvážení všech zvláštností za účelem maximálního přiblížení se k závěru o reálnosti vědomí o privatizovaném majetku jako podléhajícím tzv. blokačním ustanovením.

Zákon o Ústavním soudu v § 23 ukládá senátu, který „v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu“, předložit otázku k posouzení plénu, jehož stanoviskem je pak senát v dalším řízení vázán. „Otáčecí“ judikaturu bez použití režimu tzv. změnového stanoviska je porušením nejen zákona o Ústavním soudu, ale i ústavní zásady zákonného soudce, kterým je tu ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod právě plénum Ústavního soudu, a na jejíž ochranu přísně dbá Evropský soud pro lidská práva. Právě vypjaté lpění většinového názoru III. senátu na dílčích, nikoliv tedy rozhodujících odlišnostech mezi srovnatelnými skutkovými i právními situacemi, vedlo mé kolegy až k ignorování pokynu § 23 zákona o Ústavním soudu, když otázku svého právního názoru, odchylného od uvedeného právního názoru vysloveného v nálezu, nepředložili k posouzení plénu, ačkoli jsem na nezbytnost tohoto postupu upozornil. Měli tak učinit tím spíše, že soudce zpravodaj již byl v uvedené – zcela obdobné – kauze přehlasován (nález sp. zn. III. ÚS 2707/18).

Pro většinové rozhodnutí je zásadní aprobace závěru obecných soudů, že dotčené osoby – zejména Ing. Jiří Fíla – nemohly být pro svou propojenost s privatizovaným státním podnikem v dobré víře v oprávněnost držby předmětného pozemku, pročez k němu stěžovatelka ani nemohla nabýt vlastnické právo vydržením. Přijatý nález však pomíjí rozhodná kritéria posuzování dobré víry v obdobných situacích podle zmíněného nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18. Obecné soudy neposuzovaly reálnou schopnost dotčených osob nabýt povědomí o tom, zda předmětný pozemek podléhal tzv. blokačním ustanovením zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo zákona

č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Stejně tak neposuzovaly okolnosti privatizace vzhledem k velikosti privatizovaného majetku. Naopak závěr soudů o absenci dobré víry spočívá v prosté úvaze, že dotčené osoby danou vědomost mít měly a mohly.

Ještě více zarážející je, že okresní soud k tomuto závěru dospěl nikoli na základě skutkových okolností věci a alespoň částečně podložené domněnce o tom, že dotčené osoby měly a mohly znát povahu dotčeného pozemku, nýbrž proto, že dotčené osoby měly znát tzv. blokační ustanovení. Právní názor, podle něhož je dobrá víra vyloučena nikoli podle hodnocení zjištěného skutkového stavu (třeba jen surčitou mírou pravděpodobnosti), nýbrž podle zásady *neznalost zákona neomlouvá*, nevyhovuje tradičním a logickým předpokladům posuzování dobré víry, je v rozporu s tezemi vyslovenými v nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 a činí z dobré víry v hraničních případech prázdnu kategorii. Jinými slovy mám za to, že v mezích ústavně zaručeného práva na soudní ochranu nelze aprobovat závěr soudu, že dotčené osoby nemohly být v dobré víře v platnost nabytí vlastnictví proto, že měly znát ustanovení zákona, kterému předmětný pozemek podléhal. Tato teze pomíjí smysl a účel institutu vydržení, neboť by v takovém případě nikdo nemohl být v dobré víře, neboť každý vždy může a má znát zákon.

Dále se nálezy nevyrovnávají s absencí posouzení důvěry stěžovatelky ve správnost aktů orgánů veřejné moci. Jelikož se obecné soudy nezabývaly širším kontextem privatizace, neposuzovaly ani případné legitimní očekávání stěžovatelky a její ujistění o zákonnosti nabytí předmětného pozemku státem. Obecné soudy tak své rozhodnutí postavily na paušálním závěru o neplatnosti převodních smluv mezi státním podnikem a právní předchůdkyní stěžovatelky. Při bližším pohledu ovšem nutno shledat, že tento závěr je nepřezkoumatelný. Krajský soud totiž uvedl, že předmětný pozemek přešel na právní předchůdkyni stěžovatelky smlouvou uzavřenou se státním podnikem. Nicméně okresní soud jednak v bodu 8 odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že předmětný pozemek byl převeden na Fond národního majetku České republiky, z něhož byl vložen do základního jmění právní předchůdkyně stěžovatelky přechodem na základě privatizačního projektu (tedy nikoli smlouvou), jednak ale v bodu 81 konstatoval neplatnost smluv, kterými mělo být převedeno vlastnické právo k předmětnému pozemku ze státního podniku na právní předchůdkyni stěžovatelky. S tímto rozporem, v jehož důsledku nebyla posouzena důvěra stěžovatelky ve správnost aktů státu při privatizaci, se nevyrovnal Nejvyšší soud ani nyní Ústavní soud. Netřeba více rozvádět, že tento závěr neodůvodňuje odchylku od běžné struktury privatizace podle zákona České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, podle jehož § 5 odst. 4 byla smlouvou *přímo* mezi státním podnikem a nově vzniklou společností převáděna pouze práva z duševního vlastnictví.

Se stěžovatelčinou argumentací nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18 a extenzivním výkladem zásady *neznalost zákona neomlouvá*, se přitom nálezy dostatečně nevyrovnávají. Výše naznačená problematika posouzení dobré víry byla většinou III. senátu hodnocena pouze tak, že se jí obecné soudy podrobně zabývaly (bod 21 odůvodnění nálezu). Nelogický závěr o absenci dobré víry, učiněný na základě povinnosti dotčených osob znát tzv. blokační ustanovení, zůstal pominut. Nálezy se také nezabývají možným legitimním očekáváním stěžovatelky plynoucím z čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky, toliko s odůvodněním, že takovou argumentaci nutno odmítnout. K nepřezkoumatelnému závěru okresního soudu a krajského soudu, který má být pro další úvahy stěžejní, tedy na

jakém právním základě nabyla stěžovatelka předmětný pozemek, nález v bodu 21 odůvodnění *in fine* pouze uvádí, že úvaha soudů je v tomto ohledu „*matoucí*“, nemění však nic na absenci dobré víry stěžovatelky i její právní předchůdkyně. Jak jsem však naznačil výše, její posouzení souvisí i s jednáním státu v privatizaci a Ústavní soud tak aproboval zkratkovitou úvahu obecných soudů.

Z výše uvedených důvodů mělo být ústavní stížnosti vyhověno.

V Brně dne 9. června 2021

Radovan Suchánek